

Avfallskonferansen i Midt-Norge 2018

En reise langs overfloden

Tom Bäcker, COWI AS

Caveat (1)

- › Gjenstander beregnet til profesjonell (yrkesmessig) bruk. Hvis de fungerer etter hensikten, er det ingen tekniske årsaker til å ikke ombruke dem, men det må vurderes om de fortsatt tilfredsstillende kravene til verktøy som skal brukes i yrkessammenheng.
- › Gjenstander som er anskaffet i USA eller Canada. Disse er som regel beregnet på 110 V nettspenning, og kan ta fyr hvis de koples til norske 230 V anlegg. De kan også føre til kortslutning på elektriske anlegg.
- › Gjenstander der støpselet er byttet. Hvis monteringen ikke er fagmessig utført, eller hvis endringen er gjort for å erstatte et amerikansk støpsel, kan produktet være farlig å benytte. Hvis man setter et norsk støpsel på et produkt som er beregnet på 110 V nettspenning, kan det være brannfarlig.
- › Produkter med ytre skader. I tillegg til å være mindre attraktive for kundene, er det mulig at de har indre skader i tillegg til dem som synes. Dette øker risikoen for skader som oppdages etter at produktene er overdratt til kunden.
- › Produkter med tegn på rust eller at de inneholder vann. De vil være farlige å ta i bruk.

Caveat (2)

- > Produkter som mangler sikkerhetsdetaljer, eller på andre måter kan skade brukeren. F.eks. skal sagbladet på elektriske sirkelsager være beskyttet. Hvis beskyttelsen er fjernet, risikerer brukeren alvorlige personskader.
- > Produkter der deler mangler, f.eks. utskiftbart batteri til elektriske verktøy. Dette er imidlertid hovedregelen. Hvis det er mulig å skaffe deler kan ombruk vurderes, men kunden må gjøres oppmerksom på deler som mangler, og at han må skaffe den selv.
- > Produkter med miljøgifter som f.eks. asbest, kvikksølv eller PCB. Det gjøres spesielt oppmerksom på at det kan finnes PCB-kondensatorer i husholdningsapparater fra 50/60/70-tallet, og at kvikksølv faktisk finnes i en lang rekke produkter. Disse må tas ut av kretsløpet og sendes direkte til behandlingsanlegg for EE-avfall.
- > Produkter for kroppspoleie. Produkter som har vært i kontakt med kropp og/eller hår, bør ikke ombrukes. Årsaken er at de kan overføre sykdom til neste bruker. Mange vil også oppleve det som uestetisk å kjøpe slike produkter, og det antas at det heller ikke vil være særlig etterspørsel etter dem.

Caveat (3)

- Øvrige produkter som betjenes for hånd eller på andre måter er kroppsnære. Hud, hår og hender er vesentlige kilder for overføring av bakterier, og produkter som i lengre perioder er i kontakt med kroppen, må vurderes spesielt for ombruk. I tillegg til bakterier kan man også finne fett, matrester og smuss. Eksempler er hodetelefoner, fjernkontroller, tastaturer, kontrollere til spill, datamus.
- Visse produkter til matlaging. Noen av disse kan overføre bakterier eller skadedyr. Hvert produkt må vurderes for seg, i forhold til estetikk og potensialet for å overføre sykdommer. F.eks. har en friturekoker stort potensiale for å overføre bakterier, i tillegg til at den kan se grisete ut. Blendere og vannkokere må vurderes i hvert tilfelle, mens f.eks. kjøkkenmaskiner kan ombrukes hvis de delene som er i kontakt med matvarer vaskes grundig eller byttes ut.
- Produkter med utsalgspris under 1000 kroner, og som krever reparasjon, vil ofte ikke lønne seg å reparere.
- Billigmerker (f.eks. noen merker som bare selges på postordre) har ofte så dårlige mekanikk at det ikke har noen hensikt å ombruke dem. Det antas at returselskapene har kunnskap om hvilke merker og produkttyper dette gjelder.

Caveat (4)

- > Nødladere og oppladbare batterier. Det er vanskelig å avgjøre resterende levetid på batteriene, og potensialet for ombruk kan være vanskelig å bedømme. For å unngå misfornøyde kunder, anbefales det at de tas ut av sirkulasjon når de ankommer mottak.
- > Små strømforsyninger (mobilladere). Mange av disse er av tvilsom kvalitet, og noen av dem har vært knyttet til dødsfall og branner. I mange tilfeller dreier det seg om piratkopier av kjente merkevarer, og det kan være svært vanskelig å skille original fra kopi. For å sette det sikre foran det usikre, anbefales det at slike produkter ikke gjenbrukes.
- > Strømførende kabler, beregnet på 220 V og oppover. De kan ha usynlige eller lite synlige skader, særlig ved terminalene. Skadene kan gjøre dem farlige å bruke.
- > Laserpekere
- > Walkie-talkies, trådløse telefoner, jaktradiorer og de fleste andre former for trådløs kommunikasjon. Hvis de ikke er godkjent for bruk i Norge er det fare for at de kan forstyrre viktige radiosamband.
- > Produkter brukt til adgangskontroll (kortlesere, bilnøkler, elektroniske dørlåser)
- > Lagringsenheter for data (PC, løse harddisker, minnekort). De kan inneholde sensitive data, og bør enten kasseres eller leveres til sikker sletting.

Negativ

Ting som neppe kommer inn til ombruk

- > Lettsolgte ting med høy pris, rett til finn.no osv.
- > Specialist- og entusiastprodukter
 - > Smarttelefoner
 - > Kameraer og utstyr
 - > Spillkonsoller
 - > Grammofoner, minidisk-utstyr og spolebåndopptakere

Ting som ikke egner seg til ombruk (Mottakskontroll)

- > Ting med skader, eller tegn på røff bruk
- > Billigprodukter
- > Kroppsnære produkter
- > Ting brukt til matlaging
- > Kabler, ladere, småelektrisk
- > Ting kjøpt utenfor EU (kvalitet, spenning, støpsel)
- > Trådløse telefoner, diverse annet radioutstyr (send rett til gjenvinning)
- > CRT-skjermer
- > Gjenstander med miljøgifter

Ting som absolutt egner seg til ombruk

- > Lamper
- > Hvitevarer (og annet som varer lengre enn moter og trender)
- > Dataskjermer
- > Lyd- og bildeprodukter
- > Småelektronikk

Verdikjeden

- > "Selger"
 - > brukte produkter må rutes til IKS
- > "Kjøper"
 - > interessante produkter?
- > IKS
 - > én av mange aktører
- > Samarbeidspartnere

"Selgers" muligheter

- > Leverer til gjenvinning
- > Gi bort til venner og kjente
- > Loppemarked
- > Selge/gi bort på Finn, Letgo, Shpock
- > Selge/gi bort på sosiale medier
- > Selge til forhandler
- > $X_1 \dots X_n$

- > Leverer til gjenbruk hos IKS
 - > Flere IKS melder om at fullt brukbare ting kommer inn til gjenbruk

"Kjøpers" muligheter

- > Kjøpe nytt hos forhandler
 - > Prispress på elartikler
 - > Sikkerhet og garanti
- > Venner og kjente
- > Loppemarked
- > Finn, shpock, letgo

- > IKS

Tiltak, forutsetninger for økt ombruk

- > Vilje
- > Tilrettelagte lokaler, presentasjon av varer (Byttebuå hos Ivar)
- > Tilgang på ombruksobjekter (loggfør det som kommer inn, en stund)
- > Tilgjengelighet og relevans for kunder
- > Kompetanse
 - > Mottakskontroll
 - > Kundebehandling
- > Ingen garanti ytes. Produkter gis bort og tas med på eget ansvar.
- > Samarbeid med større, kommersielle aktører (Norsk Ombruk, Norsirk)
- > Samarbeid med arbeidstreningsbedrifter
- > Kombinere med reparatører/workshops, loppemarked

Oppsummering

- > Det finnes en rekke kanaler for ombruk
 - > Offisielle
 - > Uoffisielle
- > IKS har konkurrenter
- > Beste virkemiddel
 - > Vilje
 - > Godt humør

Dette har vært et foredrag om:

